

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Факультет соціології

Кафедра галузевої соціології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Зупиняк декана

«18» 08 2020 року

Розробник: кандидат соціологічних наук, доцент, доцент кафедри галузевої соціології Петренко-Лисак Алла Олександрівна

ЗАТВЕРДЖЕНО

В.о. зав. кафедри галузевої соціології

(підпис) (Безрукова О.А.)

Протокол № 8 від «18» 08 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СОЦІОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНИХ
ПЕРЕМІЩЕНЬ
для студентів

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальність 054 «Соціологія»
освітній ступінь бакалавр
освітня програма соціологія
вид дисципліни вибіркова

Форма навчання денна
Навчальний рік 2020 /2021
Семестр 5
Кількість кредитів ECTS 4
Мова викладання, навчання та оцінювання українська
Форма заключного контролю залік

Викладач: Петренко-Лисак А.О.

Пролонговано: на 2020 /2021 н.р. ( ) « »   20   р.
(місяць, рік, дата)

на 20   /20   н.р. ( ) « »   20   р.
(місяць, рік, дата)

КИЇВ – 2020

Схвалено науково-методичною комісією факультету соціології

Протокол від «28» серпня 2020 року № 1

Голова науково-методичної комісії (підпис) Червінська Т.Г.

1. Мета дисципліни – ознайомлення з основними теоріями соціальних переміщень, способами тлумачень та означень понять «переміщення» та «мобільність» в соціології, соціально-гуманітарних та суміжних науках, актуалізація тематики соціально-просторових переміщень в соціологічній рефлексії, означення наукової перспективи використання концептів просторових переміщень в соціологічній евристичній.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. *Знати історію соціологічної думки та теорію стратифікації.*
2. *Вміти аналітично мислити.*
3. *Володіти навичками роботи з сучасною комп'ютерною та цифровою технікою.*

3. Анотація навчальної дисципліни: дисципліна є складовою вибіркового блоку «Соціологія урбанізації та глобалізації» і носить проблемний характер, сприяє формуванню в професійній свідомості майбутніх соціологів уявлень щодо проблематичності концепту «переміщення» в соціологічній теорії та практиці. Передбачається набуття вмінь працювати з сучасною науковою літературою, критично опрацювати першоджерела, розвиток навичок аналізу, порівняння та оцінки методологічної спроможності різних концепцій соціальної мобільності, здобуття знань про способи тлумачень та означень понять «переміщення» та «мобільність», про відмінності між ними, про основні теоретичні концепції, які експлікують поняття соціально-просторової мобільності, про роль і значення метафор переміщень в соціології, про сутність образів мобільності та уявлень та їхнє соціальне значення.

4. Завдання (навчальні цілі): вивчення теорії та практичних основ управління територіальними спільнотами, що спрямовано на формування таких *компетентностей* як:
 СК03. Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому.
 СК09. Здатність визначати теоретико-методологічні засади й формулювати ключові результати досліджень окремих галузей соціологічного знання.

5. Результати навчання за дисципліною:

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (РН) (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність.)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1	Знати зміст та сутність понять «мобільність» та «переміщення», основні теоретичні концепції, що експлікують поняття мобільності; роль і значення досліджень мобільності в соціології, а також сутність та зміст існуючих образів мобільності та її соціального значення	Лекції, практичні заняття, самостійна робота	контрольна робота: тест та розгорнуте есе; практичні завдання (кейси)	35
2	Вміти працювати з сучасною науковою літературою, критично опрацювати першоджерела, використовувати методи аналізу, порівнювати та оцінювати методологічну спроможність різних концепцій та методологій вивчення соціальних переміщень	Лекції, практичні заняття, самостійна робота	контрольна робота: тест та розгорнуте есе; практичні завдання (кейси)	35
3	Організовувати та презентувати дослідницький проект	Самостійна робота, практичні заняття	Презентація, колоквіум	20
4	Вести аналітичну, дослідницьку та пошукову діяльність	Самостійна робота, практичні заняття	контрольна робота: тест та розгорнуте есе; практичні	10

		завдання (кейси)	
--	--	------------------	--

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Програмні результати навчання (назва)	Результати навчання дисципліни (код)			
	1	2	3	4
РН03. Застосовувати положення соціологічних теорій та концепцій до дослідження соціальних змін в Україні та світі.	+	+		
РН13. Застосовувати інструментарій соціологічної науки в дослідженні різних сфер суспільного життя		+	+	+
РН19. Здійснювати опис й осмислення соціальної, демографічної й економічної статистики та застосовувати методи оцінки, регулювання і прогнозування процесів урбанізації та глобалізації.			+	+

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

1. активна робота на практичних заняттях: РН1, РН2, РН4 – *50 балів (33 мінімум)*;
2. виконання контрольних робіт: РН1, РН2 – *30 балів (15 мінімум)*; КР1 – *12 (6)*, КР2 – *10 (5)*, КР3 – *8 (4)*;
3. навчально-дослідне завдання (дослідницький проект): РН4 – *20 балів (мінімум 12)*.

- підсумкове оцінювання: у формі заліку – як сумарний результат накопичених за семестр балів.

7.2 Організація оцінювання:

Практичні заняття оцінюються по факту проведення, бали накопичуються протягом семестру. Контрольні роботи виконуються на останньому практичному занятті після вивчення відповідного тематичного блоку.

Навчально-дослідне завдання (дослідницький проект) виконується протягом семестру, презентується на двох останніх за графіком навчання практичних заняттях.

7.3 Шкала відповідності оцінок

Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекційних та практичних занять

№ п/п	Номер і назва теми	Кількість годин		
		Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота студентів
<i>1. Соціальна стратифікація та соціальна мобільність.</i>				
1	Поняття і типи соціальної мобільності	2	2	4
2	Основні поняття теорій мобільності	2	2	4
3	Класичні теорії соціальної мобільності		2	6
Контрольна робота 1			2	4
<i>2. Переміщення в соціальному просторі.</i>				
4	Зміст та різновиди соціально-просторових переміщень	2	2	6
5	Статусні переміщення в соціальному просторі	2	2	4
Контрольна робота 2			2	4
<i>3. Міграція як вид просторового переміщення.</i>				
6	Поняття та різновиди міграції	4	2	6
7	Соціологічні дослідження міграційних процесів	2	4	6
Контрольна робота 3			2	4
<i>4. Туристичні практики переміщень.</i>				
8	Поняття туризму та практики мандрівок	4	2	6
9	Соціологічні дослідження туризму	2	2	4
Навчально-дослідне завдання (дослідницький проєкт)			4	12
Всього:		20	30	70

Загальний обсяг 120 год., в тому числі:

Лекції – 20 год.

Практичні заняття – 30 год.

Самостійна робота – 70 год.

9. Рекомендовані джерела:

а) основна:

1. Петренко-Лисак А.О. Переміщення соціальним простором // Соціальний простір у міждисциплінарному вимірі. – К.: VADEX, 2013. – С. 183-203.
2. Сорокин П.А. Социальная мобильность / Пер. с англ. М.В. Соколовой; Под общ. ред. В. В. Сапова. – М.: Academia: LVS, 2005. – С. 119-166 (608 с.).
3. Стрельникова А. Пространственные проекции социальной мобильности: переезды как доминантные события биографического повествования // INTER. – 2015. - №10. – С. 39-46.

б) додаткова:

4. Барбер Б. Структура социальной стратификации и тенденции социальной мобильности // Американская социология / Пер. с англ. – М.: Прогресс, 1972. – С.235-247.
5. Гороховская Л.Г. Мобильные городские практики глазами пассажиров // Гуманитарные исследования в Восточной Сибири и на Дальнем Востоке. – 2012. – № 1. – С. 133-138.
6. Гусев А. Маргинализация и космополитизм: взгляды современных теоретиков на социальные последствия интенсификации пространственных перемещений // Социологическое обозрение. – 2009. – Том 8. № 2. – С. 72-79.
7. Замятин Д. Н. Образы путешествий как социальное освоение пространства // Социс. – 2002. – № 2. – С. 12-22.

8. Ким С., Бахлайтнер Р. Социология туризма, или о социологии путешествий // РЖ. Серия 11. Социология. – 2006. – № 3. – С. 90-97.

9. Макканелл Д. Турист. Новая теория праздного класса. – М.: Ад Маргинем Пресс, 2016. – С. 81-102 (280 с.)

10. Парк Р.Э. Человеческая миграция и маргинальный человек // Социальные и гуманитарные науки. Сер. 11. Социология. – 1998. – № 3. – С. 167-176 [полн. ориг. текст см.: Park R.E. Human Migration and the Marginal Man // American Journal of Sociology. – 1928. – Vol. XXXIII. № 6. – P. 881-893].

11. Парк Р. Сознание бродяги: рассуждения по поводу соотношения сознания и перемещения // Социологическое обозрение. – 2003. - №1. Том 3. – С. 35-37.

12. Соціальна мобільність // Соціологія: Навч.посіб. за ред. С. Макеєва. – К.: Т-во «Знання», 2008. – С. 180-192.

13. Чеснокова В. Из истории изучения социальной стратификации и социальной мобильности (П. Сорокин, У. Уорнер) // Социальная реальность. – 2008. – №5. – С.81-92.

14. Чурсина Ю. «Уехать от» vs «Уехать для». Качество городской среды как фактор миграционных установок населения // Социология власти. – № 2. – 2014. – С. 142-164.

в) для поглибленого вивчення:

15. Место как объект желания: путешествие, паломничество, туризм, миграция (тема номера) / Лабиринт: Журнал социально-гуманитарных исследований. – №2 (март-апрель). – 2013. – 122 с.
16. Переведенцев В.И. Методы изучения миграции населения. – М., 1975. – 232 с.
17. Подвижность структуры. Современные процессы социальной мобильности / Макеев С.А., Прибыткова И.М., Симончук Е.В. и др. – К.: Ин-тут социологии НАНУ, 1999. – 204 с.
18. Соціологія туризму: Підручник / Лукашевич М.П., Мошак С.М., Шандор Ф.Ф. – К.: Знання, 2015. – 303 с.
19. Юдина Т.Н. Миграция: словарь основных терминов: Учеб. пособие. – М.: Издательство РГСУ; Академический Проект, 2007. – 472 с.
20. Юдина Т.Н. Социология миграции: к формированию нового научного направления. – М., 2004. – 400 с.
21. Юдина Т.Н. Социология миграции: Учебное пособие для вузов. – М.: Академический Проект, 2006. – 272 с.

Додаткові ресурси:

Филиппов А. Социальная мобильность // ПостНаука – URL: <https://youtu.be/g0WKP0WGyNe>